

Силабус дисципліни
«СПЕЦІАЛЬНИЙ КЛАС. СОЛЬНИЙ СПІВ»
(академічний)
Освітній ступінь «Бакалавр»
Спеціальність 025 «Музичне мистецтво»
Освітньо-професійна програма
«СПІВ»
Рік навчання: I, II, III, IV
Семестр: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8
Кількість кредитів: 25
Мова викладання: українська

Керівник курсу ОК 15. «СПЕЦІАЛЬНИЙ КЛАС. ПОСТАНОВКА ГОЛОСУ» **Анатолій Іванович Кочерга**, народний артист України, професор, завідувач кафедри «Мистецтво співу».

Викладачі дисципліни:

Матюшенко Валентина Володимирівна – заслужена артистка України, викладачка кафедри «Мистецтво співу»;

Тищенко Михайло Петрович, народний артист України, викладач кафедри «Мистецтво співу»;

Кононова Марія Віталіївна, заслужена артистка України, кандидатка мистецтвознавства, викладачка кафедри «Мистецтво співу»;

Плонська Наталія Сергіївна - викладачка кафедри «Мистецтво співу»;

Буймістер Марія Валеріївна, викладачка кафедри «Мистецтво співу»;

Губа-Плоскіна Алла Володимирівна, викладачка кафедри «Мистецтво співу»;

Бойко Ірина Миколаївна – голова ПЦК «Мистецтво співу», викладачка кафедри «Мистецтво співу»;

Контактна інформація: valentinaa@ukr.net
amazon.nat1979@gmail.com
irina_grande@ukr.net

Прореквізити та постреквізити дисципліни

- **Прореквізити дисципліни:**

Вивчення сольного співу на рівні середньої спеціалізованої музичної освіти, або на рівні спеціалізованої професійної освіти освітньо-

кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста / фахового молодшого бакалавра зі спеціальності 025 «Музичне мистецтво».

Початок вивчення дисципліни «Спеціальний клас. Сольний спів» співпадає з дисциплінами:

ОК 16. Історія вокального мистецтва.

ОК 19. Охорона та гігієна голосу.

Паралельне вивчення дисциплін:

ОК 23. Сценічна мова.

ОК 24. Майстерність актора.

• **Постреквізити дисципліни:**

ОК 25. Дипломна робота.

ОК 26. Клас вокального ансамблю (академічний).

ОК 30. Методика викладання фахових дисциплін (спів).

ОК 31. Методика і практика роботи з вокальним ансамблем.

ОК 32. Методико-виконавський аналіз педагогічного репертуару.

ОК 33. Педагогічна практика.

ОК 34. Концертно-виконавська практика.

Призначення дисципліни

Дисципліна «Спеціальний клас. Сольний спів» є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми «СПІВ» і належить до Циклу фахової професійної підготовки здобувачів вищої освіти. Призначення дисципліни – підготувати високопрофесійного академічного співака, який майстерно володіє голосом і прийомами вокальної техніки, що дозволяє йому успішно вирішувати поставлені художні завдання. Виховання у здобувачів високої виконавської культури, знайомство з творчістю видатних виконавців. Опанування знаннями з теоретичної основи постановки академічного голосу і методами викладання основ академічного сольного співу.

Відповідно до освітньо-професійної програми «Спів», вивчення дисципліни «Спеціальний клас. Сольний спів» (академічний) сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких **компетентностей**:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1. Здатність до спілкування державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 4. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 5. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 6. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК 7. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК 9. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 10. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК 11. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК 12. Здатність працювати автономно.

ЗК 14. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 17. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК 1. Здатність демонструвати достатньо високий рівень виконавської майстерності.

СК 2. Здатність створювати та реалізовувати власні художні концепції у виконавській діяльності.

СК 3. Здатність усвідомлювати художньо-естетичну природу музичного мистецтва.

СК 4. Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою музичного мистецтва.

СК 5. Здатність використовувати знання про основні закономірності й сучасні досягнення у теорії, історії та методології музичного мистецтва.

СК 6. Здатність використовувати професійні знання та навички в процесі творчої діяльності.

СК 9. Здатність розуміти основні шляхи інтерпретації художнього образу.

СК 10. Здатність застосовувати базові знання провідних музично-теоретичних систем і концепцій.

СК 11. Здатність оперувати професійною термінологією.

СК 12. Здатність збирати, аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її в процесі практичної діяльності.

СК 13. Здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язківка.

СК 17. Здатність застосовувати традиційні і альтернативні інноваційні технології музикознавчої, виконавської, диригентської, педагогічної діяльності.

СК 18. Здатність свідомо поєднувати інновації з усталеними вітчизняними та світовими традиціями у виконавстві, музикознавстві та музичній педагогіці.

Мета навчальної дисципліни - розвинути голос студента, надати йому якостей, необхідних для професійної виконавської роботи. Виховати академічного співака – артиста-вокаліста з концертним репертуаром, високою вокально-виконавською культурою, який добре орієнтується в питаннях вокальної техніки, а також володіє методикою постановки голосу, в змозі продемонструвати вокально-технічні прийоми і надати необхідну вокальну педагогічну допомогу учням.

Зміст і структура дисципліни

Структура дисципліни «Спеціальний клас. Сольний спів» враховує поетапне опанування здобувачами необхідними знаннями і навичками сольного співу з поступовим ускладнення матеріалу і виконавських вимог до здобувачів вищої освіти. Викладання дисципліни відбувається на індивідуальних заняттях.

Денна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин		
	Всього годин	Аудиторні індивідуальні заняття	Самостійна робота студента
Модуль 1			
Змістовий модуль 1. Академічний спів. Сучасні професійні критерії академічного співу.			
Тема 1. Призначення, мета, завдання, програмні вимоги, дисципліни «Спеціальний клас. Сольний спів» (академічний), критерії оцінювання виступів студентів.	6	4	2
Тема 2. Основні професійні характеристики голосу співака.	12	8	4
Тема 3. Вокальне мистецтво як прояв художньої культури. Поняття про вокально-художній звук.	12	8	4
Тема 4. Поняття вокально-виконавської культури.	12	8	4
Тема 5. Сучасні професійні вимоги до голосу академічного співака.	16	10	6
Тема 6. Недоліки співочого голосу.	16	10	6
Разом за змістовим модулем 1:	74	48	26
Разом за модулем 1:	74	48	26
Модуль 2			
Змістовий модуль 2. Продовження роботи над виробленням вірних співацьких навичок.			
Тема 7. Академічний спів і прикритий звук.	15	10	5
Тема 8. Звукоутворення. Атака звуку, види атаки звуку.	18	12	6
Тема 9. Звуковедення. Способи звуковедення. Кантілена як основний вид звуковедення у співі.	18	12	6
Тема 10. Співацьке дихання та опора.	15	10	5
Тема 11. Недоліки співацького дихання.	15	10	5
Тема 12. Резонування у співі.	15	10	5
Разом за змістовим модулем 2:	96	64	32

Разом за модулем 2:	96	64	32
Модуль 3			
Змістовий модуль 3. Поєднання художніх і технічних завдань вокалістів.			
Тема 13. Етапи роботи над вокальним твором.	18	12	6
Тема 14. Поєднання слова і музики у вокальному мистецтві.	15	10	5
Тема 15. Елементи музичної побудови.	15	10	5
Тема 16. Правила взяття дихання при виконанні вокальних творів.	15	10	5
Тема 17. Музичні засоби художньої виразності.	18	12	6
Тема 18. Темп і агогіка як засоби виразності.	15	10	5
Разом за змістовим модулем 3:	96	64	32
Разом за модулем 3:	96	64	32
Модуль 4			
Змістовий модуль 4. Мелізмати́ка та імпровізація у вокальному мистецтві.			
Тема 19. Мелізмати́ка як відбиття художнього стилю.	15	10	5
Тема 20. Форшлаг у вокальній музиці.	15	10	5
Тема 21. Мордент у вокальній музиці.	15	10	5
Тема 22. Груppetто у вокальній музиці.	15	10	5
Тема 23. Трель у вокальній музиці.	18	12	6
Тема 24. Вокальна імпровізація.	18	12	6
Разом за змістовим модулем 4:	96	64	32
Разом за модулем 4:	96	64	32
Модуль 5			
Змістовий модуль 5. Вокальна техніка та її елементи.			
Тема 25. Елементи вокальної техніки як складові музичної мови.	15	10	5
Тема 26. Га́ми (мажорні, мінорні).	15	10	5
Тема 27. Хроматична га́ма.	18	12	6
Тема 28. Арпеджіо мінорні і мажорні.	15	10	5
Тема 29. Паса́жі.	15	10	5
Тема 30. Філірування звуку.	18	12	6
Разом за змістовим модулем 5:	96	64	32
Разом за модулем 5:	96	64	32
Модуль 6			
Змістовий модуль 6. Художність виконання вокальної музики.			

Тема 31. Художнє прочитання музичного і літературного тексту вокалістом.	15	10	5
Тема 32. Стил ь вокального твору та стил ьові особливості виконання.	18	12	6
Тема 33. Виконавський стил ь bel canto.	18	12	6
Тема 34. Особливості стилістики старовинної музики.	15	10	5
Тема 35. Основні стилістичні риси музики класицизму.	15	10	5
Тема 36. Основні стилістичні риси музики романтизму.	15	10	5
Разом за змістовим модулем 6:	96	64	32
Разом за модулем 6:	96	64	32
Модуль 7			
Змістовий модуль 7. Виховання особистісних якостей артиста-вокаліста.			
Тема 37. Професійна майстерність вокаліста.	15	10	5
Тема 38. Інтерпретація вокального твору (трактовка) як прояв творчої індивідуальності артиста-вокаліста.	15	10	5
Тема 39. Робота над подоланням вокально-технічних труднощів.	18	12	6
Тема 40. Формування творчої особистості співака. Особистісні якості співака.	16	10	6
Тема 41. Професійні якості співака.	16	10	6
Тема 42. Формування вокально-виконавської культури.	18	12	6
Разом за змістовим модулем 7:	98	64	34
Разом за модулем 7:	98	64	34
Модуль 8			
Змістовий модуль 8. Підготовка студента до самостійної професійної роботи.			
Тема 43. Підготовка студента до самостійної роботи над голосом.	16	10	6
Тема 44. Самостійна робота над вдосконаленням вокально-технічних навичок.	15	10	5
Тема 45. Підготовка студента до самостійної роботи над створенням художнього образу.	15	10	5
Тема 46. Робота над розвитком музичного мислення.	15	10	5
Тема 47. Підготовка студента до самостійної роботи над власним репертуаром.	15	10	5
Тема 48. Підготовка екзаменаційної програми до концертного виконання.	22	14	8
Разом за змістовим модулем 8:	98	64	34
Разом за модулем 8:	98	64	34

Усього:	750	496	254
----------------	------------	------------	------------

Заочна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин		
	Всього годин	Аудиторні індивідуальні заняття	Самостійна робота студента
Модуль 1			
Змістовий модуль 1. Академічний спів. Сучасні професійні критерії академічного співу.			
Тема 1. Призначення, мета, завдання, програмні вимоги, дисципліни «Спеціальний клас. Сольний спів» (академічний), критерії оцінювання виступів студентів.	6	2	4
Тема 2. Основні професійні характеристики голосу співака.	12	2	10
Тема 3. Вокальне мистецтво як прояв художньої культури. Поняття про вокально-художній звук.	12	2	10
Тема 4. Поняття вокально-виконавської культури.	12	2	10
Тема 5. Сучасні професійні вимоги до голосу академічного співака.	16	4	12
Тема 6. Недоліки співоного голосу.	16	4	12
Разом за змістовим модулем 1:	74	16	58
Разом за модулем 1:	74	16	58
Модуль 2			
Змістовий модуль 2. Продовження роботи над виробленням вірних співацьких навичок.			
Тема 7. Академічний спів і прикритий звук.	15	2	13
Тема 8. Звукоутворення. Атака звуку, види атаки звуку.	18	4	14
Тема 9. Звуковедення. Способи звуковедення. Кантілена як основний вид звуковедення у співі.	18	4	14
Тема 10. Співацьке дихання та опора.	15	2	13
Тема 11. Недоліки співацького дихання.	15	3	12
Тема 12. Резонування у співі.	15	3	12
Разом за змістовим модулем 2:	96	18	78
Разом за модулем 2:	96	18	78
Модуль 3			
Змістовий модуль 3. Поєднання художніх і технічних завдань вокалістів.			
Тема 13. Етапи роботи над вокальним твором.	18	3	15
Тема 14. Поєднання слова і музики у вокальному	15	3	12

мистецтві.			
Тема 15. Елементи музичної побудови.	15	3	12
Тема 16. Правила взяття дихання при виконанні вокальних творів.	15	2	13
Тема 17. Музичні засоби художньої виразності.	18	4	14
Тема 18. Темп і агогіка як засоби виразності.	15	3	12
Разом за змістовим модулем 3:	96	18	78
Разом за модулем 3:	96	18	78
Модуль 4			
Змістовий модуль 4. Мелізматика та імпровізація у вокальному мистецтві.			
Тема 19. Мелізматика як відбиття художнього стилю.	15	2	13
Тема 20. Форшлаг у вокальній музиці.	15	3	12
Тема 21. Мордент у вокальній музиці.	15	2	13
Тема 22. Группетто у вокальній музиці.	15	3	12
Тема 23. Трель у вокальній музиці.	18	4	14
Тема 24. Вокальна імпровізація.	18	4	14
Разом за змістовим модулем 4:	96	18	78
Разом за модулем 4:	96	18	78
Модуль 5			
Змістовий модуль 5. Вокальна техніка та її елементи.			
Тема 25. Елементи вокальної техніки як складові музичної мови.	15	3	12
Тема 26. Гама (мажорні, мінорні).	15	3	12
Тема 27. Хроматична гама.	18	4	14
Тема 28. Арпеджіо мінорні і мажорні.	15	2	13
Тема 29. Пасажі.	15	2	13
Тема 30. Філірування звуку.	18	4	14
Разом за змістовим модулем 5:	96	18	78
Разом за модулем 5:	96	18	78
Модуль 6			
Змістовий модуль 6. Художність виконання вокальної музики.			
Тема 31. Художнє прочитання музичного і літературного тексту вокалістом.	15	3	12
Тема 32. Стель вокального твору та стильові особливості виконання.	18	2	16
Тема 33. Виконавський стиль bel canto.	18	4	14
Тема 34. Особливості стилістики старовинної музики.	15	3	12
Тема 35. Основні стилістичні риси музики класицизму.	15	3	12

Тема 36. Основні стилістичні риси музики романтизму.	15	3	12
Разом за змістовим модулем 6:	96	18	78
Разом за модулем 6:	96	18	78
Модуль 7			
Змістовий модуль 7. Виховання особистісних якостей артиста-вокаліста.			
Тема 37. Професійна майстерність вокаліста.	15	3	12
Тема 38. Інтерпретація вокального твору (трактовка) як прояв творчої індивідуальності артиста-вокаліста.	15	3	12
Тема 39. Робота над подоланням вокально-технічних труднощів.	18	4	14
Тема 40. Формування творчої особистості співака. Особистісні якості співака.	16	3	13
Тема 41. Професійні якості співака.	16	3	13
Тема 42. Формування вокально-виконавської культури.	18	4	14
Разом за змістовим модулем 7:	98	20	78
Разом за модулем 7:	98	20	78
Модуль 8			
Змістовий модуль 8. Підготовка студента до самостійної професійної роботи.			
Тема 43. Підготовка студента до самостійної роботи над голосом.	16	4	12
Тема 44. Самостійна робота над вдосконаленням вокально-технічних навичок.	15	3	12
Тема 45. Підготовка студента до самостійної роботи над створенням художнього образу.	15	3	12
Тема 46. Робота над розвитком музичного мислення.	15	3	12
Тема 47. Підготовка студента до самостійної роботи над власним репертуаром.	15	3	12
Тема 48. Підготовка екзаменаційної програми до концертного виконання.	22	6	16
Разом за змістовим модулем 8:	98	22	76
Разом за модулем 8:	98	22	76
Усього:	750	148	602

Самостійна робота студента

Самостійна робота студента є важливою складовою навчального процесу. Вона здійснюється за підтримки та під контролем викладача, який спрямовує її в залежності від тематичних завдань та індивідуальних особливостей творчого розвитку кожного студента.

Студент поступово опановує вмінням самостійно працювати над вокальними творами та покращенням співацьких навичок. Тому серед завдань самостійної роботи – вдосконалення вокально-технічних навичок, робота над програмними творами, повторення теоретичного матеріалу та вокальної і музичної термінології, слухання видатних майстрів академічного співу, відвідування вистав і концертів, робота з літературою.

Під час виконання самостійних завдань закріплюються та збагачуються теоретичні знання, відпрацьовуються та вдосконалюються вокально-технічні навички. Студент поступово готується до здійснення самостійної професійної діяльності. Для кращого опанування вокальними навичками необхідно, щоб самостійна робота проводилась систематично.

Питання для самопідготовки.

1. Атака звуку. Охарактеризувати та вміти показати три види атаки звуку.
2. Співацьке дихання та опора.
3. Недоліки співацького дихання.
4. Поясніть зміст поняття «кантилена».
5. Найбільш поширені способи звуковедення у вокальній практиці.
6. Роль вокальних вправ і вокалізів в розвитку голосу.
7. Роль резонаторів в академічному співі. Дати визначення поняттю «висока співацька позиція».
7. Назвати етапи роботи над вокальними творами.
8. Правила взяття дихання у співі вокальних творів.
9. Головні елементи музичної побудови у вокальній музиці.
10. Артикуляція, дикція, орфоепія в співі.
11. Вокально-технічні труднощі.
12. Назвати музичні засоби створення художнього образу вокального твору.
13. Сценічне виконання вокального твору.
14. Підготовка співаків до публічного виступу.
15. Інтонація. Форми контролю співу вокалістом.
16. Основні характеристики професійного академічного голосу.
17. Діапазон голосу. Назвати прізвища співаків з великим діапазоном.
18. Недоліки співацького голосу.
19. Сучасні вимоги до професійного академічного голосу.
20. Проблеми чистого інтонування мелодії та їх усунення.
21. Недоліки у співацькому диханні та їх подолання.
22. Вправи для усунення недоліків дикції та артикуляції в співі.
23. Назвати етапи роботи над вокальними творами.
24. Назвати музичні засоби створення художнього образу вокального твору.
25. Назвати основні елементи вокальної техніки.
26. Мелізми у вокальному мистецтві.
27. Форшлаг. Проспівати форшлаг.
28. Группетто. Проспівати группетто.
29. Надати визначення поняттю «трактовка» вокального твору.

30. Роль вокальних вправ і вокалізів у розвитку голосу.
31. Пояснити поняття «вокальна майстерність».
32. Як самостійно працювати над розвитком голосу, або підтримувати голос у формі.
33. Як працювати самостійно над вокальними творами.
34. Як підготуватись до виступу на сцені.
35. Професійні та особистісні якості співака.
36. Художній смак та вокально-виконавська культура вокалістів

Політика навчальної дисципліни

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є: експрес-опитування; сольний виступ (спів); виконання концертної програми; перевірка робочого зошиту; контрольне заняття; залік; екзамен; Атестаційний кваліфікаційний екзамен.

Оцінювання знань студентів здійснюється за 100 – бальною шкалою та шкалою ECTS – А (90 - 100), В (82 - 89), С (75 - 81), D (64 - 74), Е (60 -63), Fx (35 - 59), F (1 - 34). Кредитно-модульна система з переведенням в національну (чотирибальна: 5 – «відмінно», 4 - «добре», 3 - «задовільно», 2 – «незадовільно»).

Поточний контроль відбувається на кожному аудиторному індивідуальному занятті. Оцінюється рівень виконання завдань аудиторної роботи та самостійної підготовки (максимальний бал 5 за темою – аудиторна робота, 5 балів – за самостійну роботу) (динаміка засвоєння вокальних навичок та покращення співу, вивчення програмних творів, теоретичного матеріалу та його практичне засвоєння і відпрацювання на вправах, та під час роботи над вокальними творами), опрацювання літератури, відвідування концертів, слухання відомих виконавців та аналізування їх виступів. Також враховується активність роботи студента на уроці, його здатність реагувати на зауваження викладача і виправляти помилки. Перевіряється ведення робочого зошиту і конспект теоретичного змісту тем.

Модульний (семестровий контроль).

Модульний контроль (контрольне заняття, залік, екзамен) передбачає перевірку опанування студентом вокально-технічними навичками (відповідно завданням тем програми), та виконавською майстерністю. Під час модульного контролю студент виконує програмні твори, над якими працював протягом модулю. Кількість вивчених творів протягом модуля 6 - 8 і залежить від здібностей, працездатності студента та поставлених завдань. Виконавську програму складають вокальні твори різних вокальних жанрів. Рівень виконавської програми поступово ускладнюється.

Політика оцінювання: весь обсяг роботи студента за семестр підсумовується за допомогою накопичувальної системи балів. Підсумковий бал з навчальної дисципліни є сумою балів, одержаних за кожну тему, за

поточний, семестровий контроль, також з подальшим переведенням в національну шкалу.

Максимальна кількість балів, яку може отримати студент за різні види завдань -100 балів.

Підсумковий бал з навчальної дисципліни

Сума балів за всі види навчальної діяльності за модуль	Оцінка за національною шкалою	Шкала ECTS
90 – 100	5 Відмінно	A
82 – 89	4 Добре	B
74 – 81		C
64 – 73	3 Задовільно	D
60 – 63		E
35 – 59	2 Незадовільно	FX Для одержання кредиту потрібне доопрацювання.
0 – 34		F Необхідне повторне вивчення дисципліни

Політика відвідування. Успішність досягнення мети навчальної дисципліни «Спеціальний клас. Сольний спів» залежить від систематичності відвідування занять здобувачами вищої освіти. Тому пропуски занять без поважних причин неприпустимі. В разі відсутності, студент запов'язаний опрацювати матеріал самостійно і представити викладачу на оцінювання результати виконаної роботи.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література.

1. Антонюк В. Г. Постановка голосу : навчальний посібник для вищих музичних навчальних закладів / В. Г. Антонюк. – К.: Українська ідея, 2000. – 68 с.
2. Базиликот Б. О. Орфоепія в співі: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Львів : ЛНК ім. І. Франка, 2001. – 126 с.
3. Біль Р. І. Виховання акторської харизми : методичний посібник / Р. І. Біль. - . Вінниця : Нова книга, 2013. – 232 с.
4. Катрич О. Стиль музиканта-виконавця (теоретичні та естетичні аспекти) / О. Катрич. – Дрогобич: «Відродження», 2000. – 100 с.
5. Колодуб І. С. Практичні поради педагога – вокаліста / І. С. Колодуб. – К. : Музична Україна, 2010. – 54 с.
6. Мадішева Т. П. Співак і мова: навчальний посібник / Т. Мадішева. – Харків: Штрих, 2002. – 160 с.
7. Стахевич О. Г. З історії вокально-виконавських стилів та вокальної педагогіки. Посібник. Вінниця. Нова книга, 2013. – 176 с.

Допоміжна література.

1. Антонюк В. Вокальна педагогіка (сольний спів) / В. Антонюк. – К. : Либідь, 2007. – 198 с.
2. Гребенюк Н. Є Вокально-виконавська творчість: психолого-педагогічний та мистецтвознавчий аспекти : монографія. К. : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 1999. – 269 с.
3. Гребенюк Н. Особистісно-орієнтовний підхід у розвитку індивідуальності співака / Наталія Євгенівна Гребенюк // Науковий вісник національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського. Музичне виконавство. Книга шоста – Вип. 14. – К., НМАУ, 2002. – С. 156-165.
4. Жишкович М. А. Основи вокально-педагогічних навиків : методичні поради для студентів вокальних факультетів вищих навчальних закладів культури і мистецтв III – IV рівнів акредитації / Мирослава Жишкович. Львів. : Львів. держ. муз академія ім. М. В. Лисенка, 2007. – 44 с.
5. Колодуб І. С. Теоретичні основи вокального мистецтва / І. С. Колодуб. – Харків : Видавництво «Промінь», 1998. – 119 с.
6. Кузьмічова В. А. Навчальний посібник з дисципліни «Постановка голосу» / В. А. Кузьмічова, О. І. Лавренов ; Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Харків : ХНПУ, 2018. – 68 с.
7. Стасько Г. Голос людини і вокальна робота з ним: навч. видання / Стасько Г, Шуляр О. та ін.. Івано-Франківськ, 2010. – 336 с.
8. Юцевич Ю. Музика: словник – довідник / Ю. Юцевич. –Тернопіль: Навчальна книга – Богдан. 2003. – 352 с.
9. Юцевич Ю. Є. Теорія і методика формування та розвитку співацького голосу : навчально-методичний посібник / Юрій Євгенович Юцевич. – К., 1998. – 98 с.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. <https://www.youtube.com/watch?v=JYfnIOtHRBg>
2. <https://www.youtube.com/watch?v=IuJ5Y3i04O4>
3. <https://sites.google.com/ratne2.ukr.education/korsak/нотні-збірки-музичних-творів>
4. <http://muzukr.com>
5. <http://esta.org.ua/навчальні-посібники>
6. <https://naurok.com.ua/notniy-posibnik-zbirka-vprav-ta-vokaliziv-poradi-yunim-vokalistam-175053.html>
7. <https://melosvit.com.ua/vokal-hor/konkone-dzhuzepevokalizidlyaserednogo-golosu-opus-10>
8. <https://www.youtube.com/watch?v=qTTeX-uCSpY>
9. <https://music.dzherela.com.ua/skachat-noty/>

10. http://ukrnotes.in.ua/lysenko_vokal_suprovid.php